

בנוהג שבעולם, המשוררים והמליצים מתארים יפה את הדרת החיים בכלל, את כל פנותיהם היפות ביחוד הכוללות זרם רב וטל-חיים מרובה, הם יודעים גם להציג לראוה את הכעור הכללי של הקלקולים שבחיים ולמחות נגדם בכל תוקף. אבל לחדור לתוך-תוכם של כל הגורמים הפרטיים, איך מכשירים את החיים ומעמידים אותם על הבסיס הטוב ואיך משמרים אותם מכל קלקלה גם קטנה שבקטנות, שסופה להעלות שרטון גדול ולהרס הרבה מאד, דבר זה אין לו עסק עם כח המדמה החם והעז, כי אם עם החכמה המדיקת. כאן תחל עבודת הרופאים, החסכנים, המודדים, השופטים, וכל החכמים המעשיים.

למעלה מזה. הנבואה ראתה את זרם הקלקלה הגדולה של עבודה-זרה בישראל ומחתה נגדו בכל עז, את הדרת נעם ד' אחד אלהיו ותתארהו בכל יופי וזהר, את ההשחתה של כל הפרעות המוסריות, ריצוץ דלים עושק אביונים, רצח ונאוף, חמם ושוד, ותמלא רוח אלהים להושיע ולגדור ברום שיח קודש.

השערות הדקות, שמהן מצטרפות עבות העגלה של החטאת, גידי-החיים הדקים, שמהם ישורגו מזרקי-הדם הגדולים, אלה המה המסתרים הצפונים מעין כל נביא וחווה. המצות המעשיות כולן ופרטי הלכותיהן, בכל דיוקם הנמרץ, איך בהמשך-הזמן על-ידי קיומם ותלמודם, הרגלם וחבתם, יצא הנעם הפנימי החבוי בהם, וזרם-החיים האלהי הטהור יגרש בעזו את חשכת עבודת אלילים מבלי תוכל עוד קום, ואיך העזיבה האטית המזלזלת במעשים, בענפים ודיוקים. מפתחת דרך של הרס, מאבדת את הכלים שבם יקלט הרוח העליון, וממילא יצר לב האדם, הדמיון המתעה המלא ציצי זהר מבחוץ ואבק רעל מבפנים, הוא הולך ועולה מאליו, - דבר זה לא נתן לנבואה בכלל, לנבואה של אספקלריא שאינה מאירה. אמנם נתן לנבואתו של משה, אותה הנבואה של פה אל פה, של אספקלריא המאירה, שרק היא יכולה לראות עזם של הכללים ודיקנותם של הפרטים כאחד. אבל לא קם כמוהו "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ד' פנים אל פנים". והוצרכה עבודת הכללים להמסר לנביאים ועבודת הפרטים לחכמים. וחכם עדיף מנביא, מה שלא עשתה הנבואה, בכלי מלחמתה החוצבים להבות אש לבער מישראל עבודת אלילים ולשרש אחרי עיקרי ההשפלות היותר גרועות של עשק וחמס, של רצח וזמה, רדיפת שחד ושלמונים, עשו החכמים בהרחבת התורה, בהעמדת תלמידים הרבה ובשנון החקים הפרטיים ותולדותיהם. "הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות".

במשך הזמן הרב נתגבר עסק החכמים על עסק הנביאים והנבואה נסתלקה, ארכו הימים והכללים החלו להתרופף, נבלעו בפרטים ולא יראו החוצה. על כן באחרית הימים שצמיחת מהלך שיבת אור הנבואה תתחיל להופיע, "אשפוך את רוחי על כל בשר", אז שגאת הפרטים תתגבר, "חכמת סופרים תסרח, ואנשי הגבול, אלו תלמידי חכמים שמשמים גבול לדבריהם, ילכו מעיר לעיר ולא יחוננו", - עד אשר לא כפרי-בוטר כי אם כבכורים מלאים טל וחיים יצאו הניצוצות של התחלת אור הנבואה מנרתיקם, וזו תכיר ככללה את גדל פעולת החכמה ובענות צדק תקרא: "חכם עדיף מנביא", "חסד ואמת נפגשו צדק ושלוה נשקו, אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף, גם ד' יתן הטוב וארצנו נתן יבולה". ונשמתו של משה תשוב להופיע בעולם.

ב. אורות התשובה | פרק ד'

י. החוצפה דעקבתא דמשיחא באה מפני שהעולם הוכשר כבר עד כדי לתבע את ההבנה, איך כל הפרטים הם מקושרים עם הכלל, ואין פרט בלתי מקושר עם הגודל הכללי יכול להניח את הדעת. ואם היה העולם עוסק באורה של תורה במדה זו, שתתגדל הנשמה הרוחנית עד כדי הכרת הקשור הראוי של הפרטים עם הכללים הרוחניים - היתה התשובה, ותקון העולם, הבא אתה ועל ידה, מופיעה ויוצאה אל הפועל. אבל כיון שההתרשלות גרמה שאור תורה פנימית, הטעון רוממות וקדושה עצמית, לא הופיע בעולם כראוי, באה התביעה של סדור חיים כאלה, שהפרטים יהיו מובנים במובן הכלל, בזמן כזה, שהגמר של גלוי האור וסלילת הדרך להכנה זו עדיין לא בא, ומזה באה ההריסה הנוראה. ואנו מוכרחים להשתמש בתרופה העליונה, שהיא הוספת כח בכשרון הרוחני, עד אשר הדרך איך להבין ולשער את הקשור של כל עניני הדעות והמעשים התוריים עם הכלל היותר עליון יהיה דבר המוכן והמוצע בדרך ישרה על פי הרגשות הנפשות השכיחות, ואז ישוב כח החיים הרוחניים במעשה ובדעה להופיע בעולם, ותשובה כללית תחל לתת את פריה.

בעקבות משיחא חוצפא יסגא

ג. הרב סולביצ'יק | דברי השקפה

קודא אני הרבה ספרים ומאמרים, ליקוטי חומר ומאספים שמדברים על השבת, הכשרות, טהרת המשפחה וכדומה, ולא פעם אני ממש כוש ונכלם - "הזאת נעמ"י? הוזהי הדרך להסברת השקפת היהדות על-ידי תיאורים שטחיים ונמלצים של כמה טקסים ורגשים, המצויים אמנם בקיום המצוות, אולם אינם יסודות ועיקרים? הרי בתיאורים האלה מוכיחים הכותבים, כי בעצם הם מזלזלים באינטליגנציה של הקורא בן זמננו! האם כך נוכל להסביר את השקפת היהדות לבני דורנו? ברור לי הדבר, כי לא נוכל להסביר השקפה יהדותית על-ידי הבלטתם של סנטימנטליות וזולה וטקסים. שיטת הסברה כזו אינה בגדר חידוש שנתחדש והומצא על ידינו. גם אחרים משתמשים בכך ובהיקף ובתנופה גדולים יותר מאתנו. אולם, אנו חייבים להיות מודעים לכלל ראשון זה.

שנית, הדור הצעיר שלנו - וכוונתי ברגע זה לדור האמריקני הצעיר - מתעלה והולך בימינו בכגרותו ובכשלותו האינטלקטואלית. הוא אינו דבק באופן טוטלי בדיעות פרגמטיות-תכליתיות, ויותר ויותר הוא מתרגל לראות במציאות החיים גם היבטים מטפיסיים. רבים מאוד אינם מסתפקים עוד בבדיקת העניינים שעל פני השטח ורוצים לבחון דברים ממעמקים.

ככל שהאנשים הממוצעים בחברתנו המודרנית עולים יותר ויותר בגרם המעלות של דעת ואינטליגנציה כללית, לא נוכל להחדיר בהם השקפה יהדותית אם זו תישען בעיקר על סנטימנטים ומעשי טקסים. אסור לסמוך על דברים אלה בלבד. בתקופה של הרחבת דעת כללית יש הכרח להפיץ את היהדות ואת השקפת עולמה על-ידי הרחבת דעת תורה והלכה. את הדברים הנעלים ביותר והקדושים ביותר בעולמנו, השקפת העולם היהדותית - לא נוכל בשום פנים ואופן להקנות לדור הצעיר אך ורק באמצעים זולים. "ובין טמא לטהור יודיעום"

- תורה לימוד צריכה. ותורה צריך ללמוד בהעמקה וביסודיות, וחלילה לא בדרך של שטחיות. צריך לקחת בחשבון שבזמן האחרון מצאו אפסריות לפופולריזציה של מקצועות ומדעים נעלים ומסובכים, ולכן ייתכן גם ייתכן להבהיר לצעירינו את ההלכה הנאמנה שלנו בדרך פופולרית ומוכנת. צריך ללמד יהדות ממש - ספרי קודש מבוארים היטב על-ידי המפרשים, ולמעט - אם לא לבטל - את העיונים הספרותיים השטחיים הכתובים על ידי מחברים עמי הארצות. יש לקיים במלוא ההיקף ובכל הרצינות את "ובין טמא לטהור יודיעום".

ישיבת חרם ביבנה

הנביאים שעמדו לישראל, הוכיחו אותם על תקון הדברים הכלליים, להתרחק מעבודה זרה על כל סעיפיה ולהתדבק בהקב"ה בהתלהטות גדולה לאהבתו וליראתו, ולהתרחק מכל מיני מרות הרעות. כגון שקר וחנופה וכיוצא, ולהיות ישרים במשפטים שבין אדם לחברו, - לפי שבזמן שכל אלו הדברים הכלליים נמצאים בתקונם הגמור בשלמות, ממילא מתוקנים בזה גם הפרטים ופרטי-הפרטים כלם.

אלא שבזמן שישראל גלו מארצם, חשכת הגלות גרמה להם לצמצם ולהקטין את ערכם, שלא יהיו מסוגלים לתקן את הפרטים על ידי המוסרים הכלליים, שכן לא היה עוד ביכולת לתקן את הכלליים מבלי לעמול על תקון הפרטים ופרטי הפרטים. ומה יצא שמוסרי הגלות יהיו בעיקר על דבר תקון הפרטים, וזה אשר הביא לידי שכחת הכללים בצורתם האמתית, ונתדלדלו המוחות, עד שגם הכללים נחשבו לפרטים, ולא היו מזכירים את הכלל כי אם בתור פרט מן הפרטים.

אולם בשעת צמיחת הישועה, ישוב העולם לאיתנו, ולא יוכלו לדבר על הפרטים לבדם, ואז תתגבר ההשתוקקות למוסר הכלליים, מוסר הנביאים. ודרוש בעת כזאת שהגדולים בעם יכירו עמק חפץ זה, ויקחו לבבם לדבר גבוהות, ארוכות וקצרות, על דבר תקון הכללים, באופן כזה שלא לבד שהדבור על דבר הכללים לא יטשטש את הפרטים, אלא אדרבה, יסיף עז ועצמה, חשק והתלהבות, לאהבת הפרטים ותקונם. שכן כל פרט בזמן שהוא נובע מן הכלל והוא מתגלה בתור ענף הבא מן השרש, הרי הוא מכיר את מקומו ושומר את תפקידו באמת, והוא מתקים באהבה ובחבה ובחפץ לב.

המוסרים הכלליים האלה, שבעת צמיחת הישועה, ירימו את ההייה כולה לכלל כלליותה, הוא גלוי אחרותו ית"ש, ותרבה הדעת ותפנה מקום לגלוי אורו של משיח, ואז ישמח ישראל בעושיה, בני ציון יגילו במלכם.

ואם יבואו אז אנשים קצרי דעה, וידמו לקרב קץ הגאולה על ידי המוסרים לתקון הפרטים לבד, ולא ידעו לדבר רמות גם על דבר תקון הכללים, הרי הם בבחינת "תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה", ומקלקלים הם את כל הצנורות ללכת בדרך הפוכה, שכן האור הגנום מתגלה ביותר על ידי זריחת הכללים והרמת העולמות, וראוי להתאמץ בכל עז נגד מחשבות כאלה. והגדולים האמתיים ילבשו עז וחיל לעמוד בראש העם ולנחותם הדרך הנכונה, וידעו כי האמת אתם ונכוח ה' דרכם.